

Viktoriini "Meie Pärnu" 2019 küsimused ja vastused

1. 8. juulist kuni 20. augustini 1941 toimus Pärnule kümme kord pommirünnakut. Ehkki järgnevate aastate jooksul oli olukord võrdlemisi rahulik ning suuremaid pommirünnakuid ei toimunud, asus linna elanikkond ettenägelikult valmistuma õhurünnakute vastu. Moodustati õhukaitsekollektiive, korraldati vastavaid kursuseid ja õppusi. Muuhulgas suunati kõiki kodanikke kokku panema varjendipakki. **Millised esemed võisid kuuluda varjendipakki? Nimetage vähemalt kolm asja!** (3p)

Vastus: nimekiri sõltus suuresti sellest, mida keegi oluliseks pidas, kuid toona välja antud „Õhukaitse juhend kodanikele“ ütleb: Kõigil kodanikel olgu alati valmis pandud varjendipakk. See ei tohi olla liiga suur ja sisaldagu vaid sooje riideid, toitu, jooki, hädavajalikke toidu- ja jooginõusid, väärtpabereid, isikut tõendavaid ja perekonna dokumente ning väärtesemeid. Varjendipakk peab alati käepärast olema, magama heites tuleb varjendipakk ja üleriided asetada käepärast, et häire korral võimalikult kiiresti, isegi pimesi riietuda.

2. Pärnu politseipiirkonna juht noomib Pärnu elanikke avalikus teadaandes „Üldine õhukaitsekorraldus“ ühe halva kombe eest õhuhäire ajal ning annab ühtlasi teada, et edaspidi on selline tegevus karistatav. **Mis tegevus see oli ja mida trahviks määrati?** (2 p)

Vastus: inimesed kippusid liigselt helistama ja telefoniliine ummistama. Karistuseks ähvardati telefon ära võtta.

3. Fotol on üks Pärnu linnale kuulunud hoone, mille II ja III korrusel asus üks kõigile tuntud asutus. **Mis asutus see oli?** (3 p)

Vastus: See asutus oli Pärnu Muuseum. Valge kolmekorruseline ehitis, mida kutsuti linnamajaks, oli 20. sajandi algusaastail linnavalitsuse eestvõttel aidahoonest ümber ehitatud. Esimesel korrusel asus raskejõustiku võimla. Hoone sai 1944. aasta pommitamisel kannatada ning lammutati kesklinna ümberkujundamise käigus.

4. See hoone oli väga vajalik kogu Pärnu linna elanikkonnale? **Mida toodeti selles hoones?** (3 p)

Vastus: Elektrit. Tegemist oli juba teise elektrijaamaga Pärnu linnas. See valmis 1911. aasta sügisel. Praegu asub hoones pensioniameti kontor.

5. 18. veebruaril 1952. aastal saatis Pärnu linna täitevkomitee pöördumise ENSV Ministrite Nõukogu esimehele, milles paluti *nõusolekut ja korraldust* ühe ehitise riikliku kaitse alla võetud muinsusesemete nimekirjast mahakustutamiseks. **Mis oli see sõjajärgselt muinsuskaitse alla võetud ja taastada planeeritud objekt, mis „võitluses kodanlike natsionalistide“ ja „iganditega“ 1954. aasta mai alguses siiski hävitati?** (2 p)

Vastus: Pärnu Nikolai kirik. Ehitatud 14. sajandi alguspoolel gooti stiilis, punastest tellistest. Kiriku läänetorni ehitati mitu korda ümber, sest see hävis korduvalt pikse poolt süüdatuna. Säilinud on tornikukk, mis asub Pärnu Muuseumis.

6. 1944. aasta 23. septembri hommikul kell 10.00 lahkus viimane laev "Warthegau" linnast pagevate sakslastega. Punaarmee väeüksuse eelsalgad jõudsid Ülejõele vaid tund aega hiljem, kell 11.00 Pärnu kesklinna „vabastama“ jõuti aga lõuna paiku, mitu tundi hiljem. **Miks?** (2 p)

Vastus: 23. septembri hommikul, õhiti Siimu sild ja kohe seejärel Suursild. Kesklinna pääsemiseks tuli jõe ületamiseks kasutada mõnd veesõidukit. Autod said linna Tori silla kaudu.

7. 20. septembril 1952. aastal tunnistas Pärnu linna ja oblasti täitevkomitee laiendatud komisjon Pärnu linna uue peaväljaku ja selle ümbruse planeerimise projekti vastuvõetavaks ja kooskõlastatuks. Jõe ääres asuvalt peaväljakult sai alguse uus, sõjaväeparaadide läbiviimiseks kohase laiusega Lenini allee (praegune Pikk tänav). Kogu kompleksi keskseks ehitiseks aga kavandati suur oblastikomitee administratiivhoone, mis jäi siiski ehitamata. **Mis hoone ehitati oblastikomitee administratiivhoone kohale mõni aeg hiljem, 1967. aastal?** (2 p)

Vastus: Endla teater (toona Lydia Koidula nimeline Pärnu Draamateater)

8. Pärnu Muuseumi arhiivitöötaja Aili leidis arhiivi korrastades ühe dokumendi, millel puudus aastaarv. Aita arhiivitöötajal dokument dateerida! **Mis aastal/ aastatel võidi järgnev tekst koostada?** (3 p)

Eesti Kurtummade Keskuse Pärnu oblasti näiteringile. Igasugune kultuur- kasvatuslik töö Nõukogude ühiskonnas teostatakse plaanipäraselt ja see on sellest tööst osavõtjatele ühiskondlikuks kohustuseks. Kohuse täitmine on suurim auasi. Selle mittetäitmine on alatus ja kuritegu ühiskonna vastu. Igasugused lohakused, hilinemised ja omavolilised puudumised jne. takistavad näiteringi tööd. Näitejuhi ja inspektori korraldustele vastuhakkamised on keelatud. Tegelased on kohustatud täielikult töödistsipliini pidama.

Peab meeles pidama, et näiteringi töö peab aitama kasvatada nõukogude inimesi ideelis-poliitilise ja kunstilise taseme tõstmisel, saavutama kõike uut ja eesrindlikku ning võitlema iganenu vastu, mis takistab meie edasiliikumist. See on suur ja ja tähtis riiklik töö, mida peab püsivalt ja järjekindlalt tegema. Ta on võimsaks vahendiks nõukogude inimeste ja noorte kasvatamisel, mida peab rangelt silmas pidama.

Vastus: 1952.- 1953. aastal 1952. aastal moodustati Eesti NSV-s kolm oblastit, neist suurim oli Pärnu oblast (14 rajooni, 16 590 km²). Eksperiment oblastitega lõppes J. V. Stalini surma järel 1953. aasta kevadel.

9. Vallakogukonnal oli mitmeid ülesandeid – hoolitsema töövõimetute kogukonnaliikmete eest, valitsema magasivilja, vastutama riigimaksude laekumise eest jne. **Missuguse riigimaksu puuduliku laekumise pärast pahandas Ülejõe vallavanem Johann Voldemar Jannseniga kreisimaksuametnik Fink? (2 p)**

Vastus: Jannsen kirjutas oma päevaraamatusse 3. jaanuaril. „Täna oli mu esimene pahandus uuel aastal. Kreisimaksuametnik Fink ütles mulle mõndagi ebameeldivat, kuna Ülejõelt ei olnud mitte kogu pearahamaks laekunud“.

10. Vallakohtute (ja -valitsuste) sisseseadmisega kaasnesid uued ülesanded ja tekkis vajadus talupoegadel seni puudunud oskuste järele. Talupoegadel tuli õppida koosolekupidamist protokollimist, oma kogukonna majandamist ja kohtumõistmist. **Mis vallaametnikuna töötas Eesti rahvusliku liikumise suurkujudest? Kes see mees oli? (2 p)**

Vastus: Carl Robert Jakobson. Uue- ja Vana-Vändra vallakirjutaja 1872–1874

11. 20. juunil 1894 avaldati Liivimaa kubermanguteatajas Pärnu linnas ühe uue kiire liiklusvahendi kasutamist reguleeriv määrus, mille abil jalakäijaid ja hobustranspordi kasutajaid püüti kaitsta ohtude eest, mis kaasnesid selle levimisega. **Mis liiklusvahendiga oli tegu? (2 p)**

Vastus: jalgrattaga. Linnavalitsus moodustas jalgratta juhilubade ja numbrimärkide väljaandmisega tegeleva 3-liikmelise komisjoni, punaste hoiatusmärkidega tähistati need alad ja tänavad, kus jalgrattaliiklus oli keelatud. Ilma laternata lubati sõita vaid päeval või valgetel suveöödel poolest maist poole juulini. Võidu-, vigur- ja lahtiste kätega sõitmine oli lubatud ainult velodroomil ja harjutusplatsidel

12. 19. oktoobril 1907. aastal algas Pärnus järjepidev tänavate valgustamine elektriga. 1911. aastal lasti juba käiku senisest võimsam elektriijaam, millega liitus 311 abonent. Elekter võimaldas Pärnu inimestel hakata osa saama ka ühest uuest meelelahutusest. **Mis meelelahutus see oli? (2 p)**

Vastus: Kino. Pärnu esimesed kinoteatrid olid Ideal ja Illusion.

13. Eeslinnade elanikud olid valdavalt eestlased ja kesklinna olid koondunud sakslased. Koos Eesti rahvusliku ärkamise ja keskviimu poolt aastatel 1885–1895 eriti teravaks aetud venestamisega kasvasid nii rahvuste kui erinevate huvigruppide vastuolud. Üks selline rahvuslik-poliitiline vastuseis kajastub Johannes Pääsukese filmis „Karujaht Pärnumaal“. **Kes on selle filmi ajendiks olnud tõsiloo tegelased? (3 p)**

Vastus: Pärnu linnapea Oskar Alexander Brackmann ja ajalehe „Postimees“ kohaliku lisa toimetaja Jaan Karu. Poliitiline skandaal puhkes 1913. aasta valimiste eel, kui Jaan Karu kirjutas ajalehes, et linnapea Brackmann saab Waldhofi vabrikute juhatuse liikme palka ega seisa Pärnu jõe reostuse vastu.

14. ENSV perioodi ametinimetused olid lühenditerohked. Näiteks jõudis Valter Hallmägi töötada EKP Pärnu linnakomitee orgtöö osakonna juhatajana, linna TK kultuuriosakonna juhataja ja TK sekretärina ning Pärnu linna TSN TK esimehena. **Kas oskad arvata, mida need tähekombinatsioonid tähendavad:** (3 p)

EKP

- a.) Esimeeste ja Komissaride Partei
- b.) **Eesti Kommunistlik Partei**
- c.) Eesti Kolhooside Partei

TK

- a.) Tootmiskollektiiv
- b.) Täitevkomisjon
- c.) **Täitevkomitee**

TSN

- a.) Tööliste ja Soldatite Nõukogu
- b.) **Tööraha Saadikute Nõukogu**
- c.) Talurahva Seaduste Nõukogu

15. Haldusreformi käigus ühinesid 1. novembril 2017 Audru, Paikuse ja Tõstamaa vald ning Pärnu linn ja moodustus uus omavalitsusüksus Pärnu linn. **Kes vallavanematest oli kõige kauem ametis?** (2 p)

- a.) Siim Suursild
- b.) Kuno Erkmann
- c.) Toomas Rõhu

Vastus: **Kuno Erkmann Paikuse vallavanem 1993- 2017;** Toomas Rõhu Tõstamaa vallavanem 1997- 2017; Siim Suursild Audru vallavanem 2011- 2017

Lisaküsimused

1819. aasta talurahvaseadus tõi kaasa lisaks pärisorjusest vabastamisele mitmeid muudatusi talurahva elus. Muuhulgas ka vajaduse, et lisaks ristinimele on inimesel püsiv ja pärandatav ning ametlikult fikseeritud perekonnanimi. Neid ametlikke nimesid hakkas rahvas Põhja- ja Kesk-Eestis nimetama liignimedeks. Liivimaal (Lõuna-Pärnu-, Viljandi- ja Tartumaa lõunapoolsed kihelkonnad ning Võrumaal) aga **priinimeks. Miks?**

Vastus: viide vabadusele ehk priiusele, mis 1819. aasta Liivimaa talurahvaseadusega kehtestati

Kas tead, mida tähendab **magasivili**?

Vastus: Sõna magasi tuleneb araabiakeelsest sõnast magasin ja tähendab varaaita, ladu (tänapäeval ka kauplust). Magasivili oli talupoegade ühine vili, mida hoiti magasiadas ning mille kogumise/ hoiustamise ja välja jagamise eest (näiteks ikalduse korral) vastutas vallakohus.

Kas tead, mida tähendab **nekrut**?

Vastus: Äsja sõjaväkke värvatud isik. Balti kubermangudest hakati nekruteid liisuga võtma 1797. Taluperemehed, vallaametnikud, koolmeistrid ja mõisateenijad olid nekrutiteks minekust vabastatud. Samuti olid sõjaväeteenistusest vabastatud postiametnikud. Alates 1838 ka Liivimaa kubermangu ja 1855. aastast Eestimaa kubermangu postipoisid.